

รายงานการสัมมนา

“ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำภาค
ตะวันออก... เพื่อคนภาคตะวันออก”

วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2556

โรงแรม แกรนด์ รอยัล พลาซ่า
อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1. หลักการและเหตุผลของการสัมมนา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่นการคมนาคม เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ทำให้ความเสื่อมโทรมดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเชื่อว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) จะต้องคำนึงถึง “ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม” โดยสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชนและความ เป็นธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม

ความขัดแย้งในสังคมไทยที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินในอำเภอวังน้ำเขียว และความขัดแย้งจากการพัฒนาแผนงานโดยขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือประชาชนในพื้นที่ การหาทางออกของความขัดแย้งในเรื่องดังกล่าวในปัจจุบันยังเป็นทางออกในระยะสั้น ส่วนการให้ข้อมูลข่าวสารจากทางภาครัฐถึงแม้จะมีเพิ่มมากขึ้น แต่ข้อมูลข่าวสารยังเป็นข้อมูลทางเทคนิคที่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การสัมมนาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมสร้างกรอบของยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยภาคประชาสังคม ซึ่งจะเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเจรจากับภาครัฐในอนาคต

2. ผู้เข้าร่วม

ผู้เข้าร่วมการสัมมนาจำนวน 50 คนประกอบไปด้วยผู้แทนจากภาคประชาสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านกฎหมายและองค์กรอิสระด้านวิชาการ (รายชื่อผู้เข้าร่วมตาม ภาคผนวก 2)

3. กำหนดการ

การสัมมนาได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

3.1 การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ข้อมูลพื้นฐานด้านภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และภัยพิบัติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในเขตเมือง

3.2 การถาม-ตอบ และระดมความคิดเห็นเพื่อสรุปกรอบยุทธศาสตร์การจัดการน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กำหนดการสัมมนา ตามภาคผนวก 1)

4. สรุปประเด็นสำคัญของการนำเสนอจากผู้เชี่ยวชาญ

- คุณลดาวัลย์ คำภา รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บรรยายเรื่อง แผนยุทธศาสตร์การบริหารน้ำระดับประเทศ โดยให้ข้อมูลต่อผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และได้ชี้แจงถึงแผนการพัฒนากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยระบุว่า การจัดการน้ำเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเขตอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 90 ในขณะที่พื้นที่การเกษตรมีอยู่ที่ร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นตามภาคอุตสาหกรรมและจากการเพิ่มขึ้นของการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมาก เพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าว

จากการประเมินพบว่าความต้องการในการใช้น้ำจะเพิ่มขึ้น เป็น 6,733 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ในปี พ.ศ.2567 จาก 4,682 ล้าน ลูกบาศก์เมตร โดยเทียบกับในปี พ.ศ. 2547

- ดร. สุรเจตส์ บุญญอรุณเนตร ผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศทรัพยากรน้ำ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) นำเสนอข้อมูลทางเทคนิคเกี่ยวกับ 3 กลุ่มน้ำภาคตะวันออก คือ กลุ่มน้ำปราจีนบุรี กลุ่มน้ำบางปะกง และกลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยพื้นที่ของกลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นพื้นที่ที่ใหญ่ที่สุด (8.1 ล้านไร่) และมีระดับฝนตกเฉลี่ยมากที่สุด ดร.สุรเจตส์เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินของ 3 กลุ่มน้ำ ซึ่งกลุ่มน้ำบางปะกงมีพื้นที่การเกษตรมากที่สุด นอกจากนี้ ดร. สุรเจตส์ ได้นำเสนอข้อมูลการไหลของน้ำและพื้นที่ทรัพยากรน้ำ และระบุว่า อำเภอบ้านสร้างซึ่งตั้งอยู่ในกลุ่มน้ำบางปะกงและเป็นจุดที่แม่น้ำใหญ่ 3 แม่น้ำประสบกับน้ำท่วมทุกปี ดังนั้นอำเภอบ้านสร้างเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อน้ำท่วม ดร.สุรเจตส์สรุปว่าความท้าทายของพื้นที่กลุ่มน้ำภาคตะวันออกคือการลดน้ำท่วมและเพิ่มศักยภาพการระบายน้ำ การวางผังเมืองที่ดีจะเป็นเครื่องมือในการควบคุมทิศทางการไหลของน้ำด้วยการสร้างถนนและการวางระบบท่อน้ำ
- ดร.ธงชัย โจรนกนันท์ สถาปนิกชำนาญการพิเศษ ศูนย์ศึกษาและติดตามภัยแผ่นดินไหว กรมโยธาธิการและผังเมือง นำเสนอการใช้ประโยชน์ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการทำการเกษตรไปสู่อุตสาหกรรม ดร. ธงชัยได้อ้างถึงงานวิจัยเกี่ยวกับภาคตะวันออกว่าพื้นที่ภาคตะวันออกไม่มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม และจากการเปลี่ยนแปลงของลักษณะพื้นที่มากมายทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางไหลของน้ำจากสมัยก่อน และสิ่งก่อสร้างหลายอย่างไปขวางกั้นทางไหลของน้ำทำให้เกิดน้ำท่วม สุดท้าย ดร. ธงชัยได้กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย

5. สรุปประเด็นสำคัญจากการระดมความคิดเห็นเพื่อร่างยุทธศาสตร์การจัดการน้ำภาคตะวันออก

- การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังขาดการมีส่วนร่วมและความเป็นหุ้นส่วนขององค์กรภาคประชาสังคม และควรเพิ่มการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร
- องค์กรภาคประชาสังคมและนักวิชาการท้องถิ่นยังขาดความรู้และความเชี่ยวชาญ
- วิธีการแบ่งพื้นที่เพื่อร่างกรอบยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการน้ำควรแบ่งตามปัญหาที่เหมือนกันของแต่ละพื้นที่ เป็น 4 จังหวัดด้านนอก และ 4 จังหวัดด้านใน หรือแบ่งตามลุ่มน้ำ
- ผู้แทนของ 8 จังหวัดจากองค์กรภาคประชาสังคมมีความสนใจที่จะพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ ซึ่งมองได้ 2 อย่างคือการปรับตัวของท้องถิ่นให้เข้ากับแผนระดับชาติที่กำหนดมาแล้ว หรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของแผนระดับภูมิภาค
- ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมตั้งคำถามถึงเป้าหมายการใช้น้ำ 6,000 ล้าน ลูกบาศก์เมตร และผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากน้ำ
- การสร้างฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ควรพิจารณารายพื้นที่ทั้งก่อนและหลังน้ำท่วม
- ความสำคัญของการสื่อสารกับผู้ว่าราชการจังหวัด และการใช้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำในการเจรจากับฝ่ายรัฐบาล โดยองค์กรภาคประชาสังคมจะต้องมีเป้าหมายที่แน่ชัด เช่น พื้นที่ของแต่ละจังหวัดจะมุ่งเน้นในเรื่องการเกษตรหรืออุตสาหกรรม
- การคำนึงถึงภาคการเกษตรและการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เช่น ชาวนา ชาวสวน หรือผู้ผลิตกุ้งจะมีการปรับตัวอย่างไรตามการผลิต
- ควรนำข้อมูลทางวิชาการและแผนงานของภาครัฐมาพิจารณาในกระบวนการจัดทำแผนของชุมชน

6. สรุปการดำเนินการต่อไป

- ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมเห็นด้วยกับการวางแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก ของชุมชน ซึ่งชุมชนจะได้เป็นส่วนอย่างแท้จริง และยุทธศาสตร์ควรใช้ประโยชน์และเพิ่มศักยภาพแหล่งทรัพยากรน้ำที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด
- ผู้แทนภาครัฐ อันได้แก่ คณะกรรมการสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ศูนย์ศึกษาและติดตามภัยแผ่นดินไหว กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ยินดีสนับสนุนข้อมูลและข่าวสารในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรภาคประชาสังคม
- การวางแผนยุทธศาสตร์หรือแผนงานจะเริ่มจากระดับชุมชน และประมวลวิเคราะห์จัดทำเป็นแผนระดับภาค และจะนำไปใช้ในการเจรจาต่อรองกับผู้บริหารต่อไป

ภาคผนวก 1 กำหนดการสัมมนา

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำภาคตะวันออก...เพื่อคนภาคตะวันออก

จัดโดย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ร่วมกับ เครือข่ายเพื่อนตะวันออก: วาระเปลี่ยนตะวันออก

วันพฤหัสบดีที่ 12 ธันวาคมพ.ศ. 2556

ที่โรงแรม แกรนด์ รอยัล พลาซ่า อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

9.30-10.00 น. ลงทะเบียน และรับประทานอาหารว่าง

10.00-10.20 น. พิธีเปิดการสัมมนา โดย

- ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการสัมมนา โดย ประธานสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย หรือผู้แทน
- วาระการสัมมนา โดย ดร.จุฑาทิพย์ มณีพงษ์ ผู้จัดการฝ่าย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

10.20-10.40 น. บรรยายเรื่อง แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำระดับประเทศ

โดย นาง ลดาวัลย์ คำภา รองเลขาธิการคณะกรรมการสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

10.40-11.00 น. บรรยายเรื่อง สถานการณ์และข้อมูลการบริหารจัดการน้ำ

โดย ดร. สุรเจตส์ บุญญาอรุณเนตร ผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศสหกรณ์น้ำ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน)

- 11.00-12.00 น. อภิปรายและร่วมกำหนดแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำภาคตะวันออก
- ผู้อำนวยการอภิปราย: ดร.จุฑาทิพย์ มณีพงษ์ ผู้จัดการฝ่าย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
- 12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารร่วมกัน
- 13.00-13.20 น. บรรยายเรื่อง การประสานผังภาคตะวันออกกับการบริหารจัดการน้ำ
- โดย ดร.ธงชัย โรจนกนันท์ สถาปนิกชำนาญการพิเศษ ศูนย์ศึกษาและติดตามภัยแผ่นดินไหว กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- 13.20-15.30 น. อภิปรายและร่วมกำหนดยุทธศาสตร์แผนบริหารจัดการน้ำภาคตะวันออก
- ผู้อำนวยการอภิปราย:
- ดร.จุฑาทิพย์ มณีพงษ์ ผู้จัดการฝ่าย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
- และดร.สมนึก จงมีวสิน ผู้ประสานงาน เครือข่ายเพื่อนตะวันออก: วาระเปลี่ยนตะวันออก
- 15.30-16.00 น. สรุปผลการอภิปรายและหารือแนวทางการใช้ประโยชน์ผลการหารือและการดำเนินงานต่อไป